

УДК 349.6(477) :336. 77: 504

Коробчук Т. І., к.е.н., доцент,

Коробчук Л. І., к.пед.н. доцент,

Мостовенко Н. А., к.е.н., доцент

Луцький національний технічний університет

РОЛЬ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ У ВИРІШЕННІ ЕКОЛОГІЧНИХ ЗАВДАНЬ

Визначено необхідність адекватного фінансування сфери раціонального природокористування та структуру фінансового забезпечення екологічної політики. Доведено необхідність формування механізму додаткової фінансової підтримки природоохоронної діяльності суб'єктів господарювання у вигляді використання банківського кредиту. Проаналізовано екологічну політику вітчизняних банків. Розроблено напрями активізації банківського кредитування для процесу вирішення екологічних завдань.

Ключові слова: фінансування сфери природокористування, екобанк, екологічна політика, кредитна програма, екологічне кредитування.

Korobchuk T., Korobchuk L., Mostovenko N.

THE ROLE OF BANK LENDING IN ADDRESSING ENVIRONMENTAL PROBLEMS

The article examines the problems of addressing environmental problems by using banking instruments and operations. Delineate the structure of financial support of environmental policy. Identified the need for adequate financing of the sphere of rational nature management and structure of financial support of environmental policy. Studied the legal and regulatory framework on the study. Delineate improvement of the mechanism of planning costs for implementation of environmental measures at the expense of the State budget by the Ministry of ecology and natural resources of Ukraine. Analyzed legislative and regulatory framework of funding for environmental issues. Delineate the conditions of interest of lenders and borrowers of the system of environmental lending. Actuality of creation of harmonious of financial and credit mechanism of environmental management and its components. Dedicated funding sources environmental measures. The necessity of the formation mechanism of additional financial support for environmental activities of economic entities in the form of using a Bank loan. Appreciated the idea of creation and functioning EcoBank on the basis of international and domestic experience. Analyzed the environmental policy of domestic banks. The directions of ecologisation of the credit policy of banks. Indicate the direction of greening the credit policy. Analyzed environmental bonds and environmental loan.

^o Коробчук Т. І., Коробчук Л. І., Мостовенко Н. А.

Developed the direction of increased Bank lending to the process of solution of ecological problems: a comprehensive analysis of all economic activities, which can be a potential threat to the environment; increasing environmental awareness of customers and Bank staff; credit and financial support for companies producing environmentally friendly products; development of system of measures of environmental protection, which provides continuous assessment of compliance of credit portfolio of the environmental criteria; the introduction of a new kind of Deposit «environmental» part of the funds which could be used to support environmental programs, experiments, and results target of environmental credits to businesses and individuals.

Key words: financing of the sphere of nature management, EcoBank, environmental policy, credit program, environmental loans.

Коробчук Т. И., Коробчук Л. И., Мостовенко Н. А.

РОЛЬ БАНКОВСКОГО КРЕДИТОВАНИЯ В РЕШЕНИИ ЭКОЛОГИЧЕСКИХ ЗАДАЧ

Определена необходимость адекватного финансирования сферы рационального природопользования и структуру финансового обеспечения экологической политики. Доказана необходимость формирования механизма дополнительной финансовой поддержки природоохранной деятельности субъектов хозяйствования в виде использования банковского кредита. Проанализировано экологическую политику отечественных банков. Разработаны направления активизации банковского кредитования для процесса решения экологических задач.

Ключевые слова: финансирование сферы природопользования, эcobанк, экологическая политика, кредитная программа, экологическое кредитование.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Охорона навколишнього природного середовища вимагає значних фінансових витрат, акумуляції та належного витрачання коштів на здійснення природоохоронних заходів, відповідних екологічних програм та ресурсозберігаючих програм. Тому очевидною є функціональна залежність між раціональним природокористуванням, охороною навколишнього середовища та вирішенням проблем фінансування в цій сфері. Адже адекватне фінансування – найважливіша умова вирішення екологічних завдань. У загальному вигляді фінансове забезпечення екологічної політики включає в себе:

- створення економічних, політичних і правових умов для здійснення екологічних інвестицій;
- визначення джерел фінансування відповідних природоохоронних заходів;

- визначення напрямків цільового використання коштів;
- розподіл надходження платежів за спеціальне природоко-ристування та інших обов'язкових екологічних платежів між суб'єктами управління.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Значну увагу дослідженням фінансової підтримки природоохоронної діяльності суб'єктів господарювання та основним положенням економічного механізму управління природо-користуванням приділяли вчені: Веклич О. О., Галушкіна Т. П., Голян В. А., Данилишин Б. М., Долішній М. І., Козьменко С. М., Лозинко І. М., Мішенін Є. В., Савлук М. І., Стадницький Ю. І., Трегобчук В. М., Харічков С. К., Царенко О. М., Шевчук В. Я. та ін.

Цілі статті: дослідження та обґрунтування необхідності формування механізму додаткової фінансової підтримки природо-охоронної діяльності господарюючих суб'єктів.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Відповідно до статей 42, 47 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» в Україні фінансування заходів щодо охорони навколишнього природного середовища здійснюється за рахунок Державного бюджету України, місцевих бюджетів, коштів підприємств, установ та організацій, фондів охорони навколиш-нього природного середовища, добровільних внесків та інших коштів. А формування стійкої системи фінансування екологічної заходів вимагає створення гармонійного фінансово-кредитного механізму регулювання природокористування, що включає такі складові [4, с. 242]:

- фінансування екологічних програм і природоохоронних заходів з коштів бюджетів різних рівнів;
- розвинену систему природоохоронних фондів, інновацій-них екологічних фондів, природоохоронних фондів підприємств;
- систему екологічних банків;
- залучення коштів з фондів екологічного страхування;
- залучення коштів Світового і Європейського банків рекон-струкції та розвитку, а також іноземних фондів, організацій і фірм до фінансування екологічної сфери;

- використання власних коштів підприємств на природоохоронні потреби;

- систему пільгових екологічних інвестиційних кредитів.

Проте, екологічна безпека та підтримка екологічної рівноваги, що охоплює більшу частину регіонів України, значною мірою пов'язана з недосконалою системою фінансування екологічних заходів. Деякі кроки щодо покращення ситуації вже зроблено: Міністерство екології та природних ресурсів України (Мінприроди України) удосконалило механізм планування видатків на здійснення природоохоронних заходів за рахунок коштів Державного бюджету. Набрал чинності Наказ Мінприроди України від 12.06.2015 р. №194 «Про затвердження Порядку планування та фінансування природоохоронних заходів», що дозволяє вирішувати екологічні проблеми регіонів шляхом залучення коштів Державного фонду охорони навколишнього природного середовища. За таких умов й виникає необхідність формування механізму додаткової фінансової підтримки природоохоронної діяльності суб'єктів господарювання. Йдеться про доцільність широкого використання банківського кредиту. Саме банківські кредити дають змогу задовольнити потребу суб'єктів господарювання у додаткових коштах для оновлення основних фондів та запровадження нових екологічно безпечних та ресурсозберігаючих технологій.

Система екологічного кредитування повинна створювати умови, зацікавлювати як позичальників (природокористувачів), так і кредиторів (банки). Для природокористувачів це може бути пільгове кредитування (під низький відсоток), першочергове кредитування екологічних цілей. Зацікавити ж банки у пільговому кредитуванні можна тільки у разі забезпечення повної компенсації витрачених ними коштів. Така компенсація може здійснюватися за допомогою надання податкових пільг шляхом зменшення бази оподаткування доходу банку, зниження ставки податку або ж звільнення банку від окремих видів платежів.

Важливим напрямком екологізації кредитної політики є введення рейтингу банківського відсотка залежно від екологічної надійності природокористувачів, оскільки високий рівень екологічної небезпеки підприємства знижує ступінь гарантії повернення банківського кредиту. Екологізація кредитної політики має бути за-

снована на принципі «кредитної нейтральності», тобто підвищений відсоток за кредитування екологічно небезпечних підприємств повинен компенсуватися пільговим кредитуванням екологічно надійних. Однак необхідною умовою введення у нас такого рейтингу є загальне оздоровлення економіки, оскільки висока інфляція неминуче призводить до високих процентних ставок.

Існує також ще одне джерело фінансування природоохоронних заходів, перевірений на досвіді різних країн. Це – мобілізація майбутніх доходів держави для вирішення нагальних поточних завдань шляхом випуску державних позик і формування ринку державних цінних паперів (екологічних облігацій). Цей, заснований на ринкових механізмах, спосіб фінансування природоохоронної діяльності може виявитися ефективним в умовах фінансової кризи. Екологічні позики являють собою спосіб залучення коштів юридичних і фізичних осіб на умовах добровільності, терміновості, поверненості та платності для додаткового фінансування природоохоронних потреб понад поточні можливостей держави і підприємств. Емісію облігацій державних екологічних позик могли б здійснювати спеціальні уповноважені на це банки, але для цього необхідно прийняття відповідних нормативно-правових актів, що регламентують їх емісійну діяльність [4, с. 244].

За кордоном з метою покращення умов інвестування екологічних напрямків діяльності функціонують екологічні банки. Основними джерелами фінансів в екобанках слугують бюджетні кошти, які консолідуються на екоррахунках, інноваційні ресурси, залучення засобів підприємств, установ, організацій, населення, інвестиції держав і громадян.

Банки прав на забруднення являють собою розвиток попереднього підходу. Фірми, які економлять права на забруднення, можуть вкладати їх в спеціальний банк для майбутнього використання або продавати. Банк стає посередником, який має запас прав для тих, хто продає і купує їх. Банки ведуть облік, забезпечуючи процес погашення прав і не допускаючи використання їх повторно. Банки можуть також надавати підприємствам-забруднювачам емісійні кредити, тобто тимчасові права на збільшення обсягів викидів. При розширенні ринку прав на забруднення виникає необхідність в посередницьких організаціях типу бірж, де укладалися б

угоди купівлі-продажу прав на викиди (біржі прав на забруднення) [3].

Сьогодні, враховуючи потреби суб'єктів господарювання, банківські кредити надаються як на фінансування поточних природоохоронних програм, так і на фінансування інвестиційної екологічної діяльності для задоволення довгострокових потреб під час реалізації інвестиційних екологічних проектів.

Так, ПроКредит Банк в Україні має затверджену екологічну політику та застосовує трьох-компонентний підхід до екологічних викликів: внутрішня система екологічного менеджменту; управління екологічним ризиком у кредитуванні; розвиток «зеленого фінансування». З самого початку цієї програми банк видав 3905 кредитів на підвищення енергоефективності будинків і 339 кредити підприємствам для фінансування інвестицій в енергоефективність, альтернативні джерела енергії, а також на екологічно дружні інвестиції. Станом на 31.12.2015 року сукупний портфель кредитів, наданих на згадані вище цілі, становив 7,7 млн євро, кількість поточних кредитів – 91 [2].

Банк «Львів» займає друге місце по кількості видачі енергозберігаючих кредитів населенню. Це стало результатом активної реалізації двох кредитних програм по енергозбереженню за сприяння Скандинавської Екологічної Фінансової Корпорації (NEFCO). Не зважаючи на невеликий період реалізації цієї програми, банк «Львів» видав кредитів для юридичних осіб на суму – 1 300 000 євро, для фізичних осіб – 40920 євро [1].

Укрексімбанк розробив кредитну програму «Тепле житло» відповідно до Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для здійснення заходів щодо ефективного використання енергетичних ресурсів і енергозбереження та успішно впроваджує її.

«УКРГАЗБАНК» та компанія «ГРЕСА-ГРУПП» підписали угоду про кредитну програму з енергоефективного обладнання та утеплення будинків Кредитна програма призначена для об'єднань співвласників багатоквартирних будинків (ОСББ), юридичних та фізичних осіб-підприємців малого та середнього бізнесу.

Проте, не зважаючи на позитивні зміни, що відбулися в процесі кредитування екологічної сфери, послугами банків на

реалізацію заходів по запобіганню забруднення навколишнього природного середовища скористалась незначна частина підприємств і організацій. Це свідчить про те, що кредитна підтримка природоохоронної сфери є недостатньою не тільки внаслідок незадовільних обсягів надходження кредитних ресурсів у природоохоронну сферу, а й через умови, на яких банки надають свої кредити.

Висновки. Таким чином, виходячи з вищесказаного, пропонуємо ряд заходів для активізації банківського кредитування процесу вирішення екологічних завдань:

- всебічний аналіз усіх видів економічної діяльності, що можуть становити потенційну загрозу для навколишнього середовища;

- підвищення екологічної обізнаності клієнтів та персоналу банку;

- кредитування та фінансова підтримка підприємств, що випускають екологічно чисту продукцію;

- розробка системи заходів охорони навколишнього середовища, яка передбачає постійну оцінку відповідності кредитного портфеля екологічним критеріям;

- введення нового виду вкладу – «екологічного», частина коштів за яким могла б використовуватися на підтримку екологічних програм, експериментів, видачу цільових природоохоронних кредитів підприємствам і громадянам.

1. Договір з USAID розширить фінансування енергозберігаючих заходів у Західній Україні // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.banklviv.com/uk/about/news/?newsid=70>
2. Екологічні стандарти // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.procreditbank.com.ua/eco/eco-standards/>
3. Заключний звіт з науково-дослідної роботи «Проведення аналізу стану реалізації регіональної екологічної політики» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.menr.gov.ua/ecopolit>
4. Шимова О. С. Основи екології та економіка природокористування: УцЩ. / О. С. Шимова, Н. К. Соколовський. – 2-е вид., перероб. і доп. – Мн. : БГЕУ, 2002. – 367 с.